

EEN HELE WINTER BRUILOFT

door P.J. VAN NIEUWENHOVEN

(met foto's van de schrijver)

Het lijkt erop dat eenden heel slimme dieren zijn, dat zij de jachtwet kennen! Vooral in de grote steden in het westen, maar ook wel op vijvers en grachten hier in het zuidoosten, bijv. in het kasteelpark Born, zie je ze met honderden langs het water staan slapen. Tegen de avond worden de dieren actief. De ene

groep na de andere vliegt op en trekt weg. In het donker hoor je alleen het zoevende geluid van hun wiekslag of het zachte gesnater waarmee de dieren elkaar roepen tijdens de nachtelijke vlucht. Zij zijn op zoek naar voedsel, dat afhankelijk van de tijd van het jaar kan bestaan uit graan, aardappelen, groen-

Collectie eenden, Kasteelpark Born.

ten, gras, eikels, waterplanten en kleine waterdieren. Wanneer het licht wordt keert de hele troep naar de slaappleaats terug. Iedere eendenjager kent deze gewoonten. Tegen het einde van de middag posteert hij zich in zijn jachthutje, bijv. aan de rand van zo'n graanakker, om de daar neerstrijkende eenden te schieten. Zijn hond zorgt voor het appel van de buit. 's Ochtends vroeg zoekt hij een post in de buurt van een waterplas, waar de dieren die de stad niet kennen de dag doorbrengen.

Jacht mag echter niet worden uitgeoefend binnen de bebouwde kom van de gemeenten, dus niet in de stad. Daarbuiten ook niet tussen zonsondergang en zonsopgang. Onze "slimme" eenden zijn dus 's nachts veilig in het jachtveld en overdag in de stad! Echte wilde eenden zijn nachtdieren, tenzij zij hebben geleerd dat er in de steden moeders zijn, die met hun kinderen de eendjes op de vijvers komen voeren. Als de dieren dan hun vrees voor de mens hebben overwonnen passen zij zich aan dit voedsel aan en vooral ook aan de voedertijd. Buiten de stad blijven dezelfde dieren echter hun schuwheid behouden, en dat is maar goed ook. Hebt u wel eens een slapende eend geobserveerd? Het dier heeft de kop in de veren, dat weet iedereen. Maar weet u hoever die kop in de veren verdwijnt? De eend kan zowel staand als zittend en ook zwemmend slapen. Begrijpt u hoe deze dieren met hun naakte poten de winter doorkomen? Zij zwemmen daarmee in water van 0 graden of staan ermee op het ijs dat nog kouder is. Het geheim kan worden opgelost door de bloedsomloop te bestuderen: het warme bloed dat door de slagaders naar de poten wordt gevoerd, geeft warmte af aan het bloed, dat in de poot koud is geworden en door de aders naar het lichaam terugstroomt. In de poten liggen slagaders en aders dan ook dicht tegen elkaar aan. Bij alarm zijn de slapers onmiddellijk klaarwakker. Zij blijven ook in hun slaap op een of andere manier waakzaam. Let op de ogen van een slapend dier: Zijn die open of dicht, of zitten zij onder de veren?

Vooral de van buiten de stad komende eenden hebben de neiging vliegend de vlucht te nemen. Het

opvliegen vraagt heel wat inspanning; een water-vliegtuig heeft er een lange aanloop voor nodig. De wilde eend niet, die springt uit het water op. Dit zelfde kunststukje kunt u zien bij al die soorten eenden, die zwemmend hun voedsel zoeken. Duik-eenden hebben een aanloop nodig, net als zwanen en ganzen. Helaas krijg je dit watertrappen van opvliegende watervogels maar zelden te zien. In Born zijn de meeste eenden van een stuk van hun vleugel beroofd, waardoor het wegvliegen onmogelijk wordt gemaakt. Maar let eens op waterhoentjes, die meer en meer doordringen tot op de waterpartijen binnen de steden en daar tegenwoordig ook broeden. Hun lange tenen missen de zwemvliezen van de eenden. Zij hebben een nog langere aanloop nodig dan de duikeenden.

U weet natuurlijk hoe je de woerd van de eend kunt onderscheiden. Dat de eerste veel bontere kleuren heeft met een typisch glanzende groene kop. Dat het wijfje egaal bruin-zwart gespikkeld is en dus een schutkleur bezit. Kunt u ook het verschil zien tussen man en vrouw bij witte parkeenden? Let op de gekrulde veertjes in de staart. Die vindt u ook bij de woerden van de wilde eenden. Bovendien zijn de mannen een stuk groter.

Mannetjes en wijfjes van de wilde eenden zijn beide in het bezit van een blauw-paarse vleugelspiegel. Bij andere eendensoorten is deze kleur anders, bij wintertalingen bijv. groen. Dit verschil in kleur houdt de opvliegende dieren bij elkaar. Zij vliegen achter hun eigen kleur aan alsof zij zich achter een vaandel scharen.

Het mooie pakje van de mannen dragen zij niet het hele jaar. In de voorzomer, direkt na de grote rui, zijn de mannen bijna net zo bruin als de wijfjes. Maar in het begin van de herfst ruien zij opnieuw en krijgen hun bonte veren terug. Zij zijn dan in prachtkleed, en gereed voor de bruiloft. Bij de meeste vogels heeft die tweede rui pas in het vroege voorjaar plaats en begint dan de paartijd. Maar de eendemannen dingen al in het najaar om de gunst van een wijfje. Bij het baltsen spelen de bewegingen van de kop een grote rol. Een op- en neergaande

Slapende eenden.

beweging met de snavel recht vooruit geldt als een soort teken van verstandhouding tussen man en vrouw. Een herhaalde maaierende beweging naar die zijde waar zich de uitverkoren man bevindt, is voor hem een aanmoediging. Wanneer mannen naar een vrouw dingen richten zij hun voorlichaam op en buigen tegelijk de nek naar beneden zodat de snavel het water raakt. Dan rekken zij zich met een ruk uit waarbij een beetje water uit de bek omhoog wordt geslingerd, en een fluitend geluid wordt voortgebracht. De hele vertoning speelt zich in een ogenblik af, men moet goed opletten om het te kunnen zien. Bij de Chinese mandarijneenden, waarvan op de vijvers van het kasteelpark Born een groot aantal aanwezig is, komt eenzelfde baltsspel voor. Maar de verschillende bewegingen worden door de sierlijke veren van het mannetje benadrukt. Omgekeerd krijgen de uitzonderlijke vormen en kleuren van zijn veren door de bewegingen tijdens het baltzen hun

eigenlijke betekenis: indruk maken op mannen, zodat deze uit de buurt blijven, en op het vrouwtje, zodat dit onder zijn invloed komt. De hele winter gaat dit baltsspel tussen de man en zijn vrouw door, zelfs te midden van ijsschotsen. Herhaaldelijk hebben paringen plaats. Maar pas als het echt voorjaar is worden de eerste eieren gelegd, die door het wijfje worden uitgebroed. Aanvankelijk houdt de man de wacht in de buurt van het nest, maar langzaam aan verflauwt zijn aandacht voor het wijfje. Hij krijgt neiging zich bij andere mannen aan te sluiten. Tenslotte verdwijnen deze met elkaar naar een gebied dat wel als mannensociëteit wordt aangeduid. Daar vallen zij in de grote rui. Het wijfje zit dus geheel alleen opgescheept met de zorg voor het legsel en het leiden van de kuikens. Het huwelijk, waarvan de verloving in het najaar zo dartel begonnen was, en in de winter zo hecht leek, is in het prille voorjaar al voorgoed ontbonden.

EGYPTE IN VENLO NATUURRESERVAAT

Onlangs is bekend geworden dat het Ministerie van C.R.M. een gedeelte van het natuurgebied Onderste en Bovenste Molen tussen Venlo en Tegelen heeft aangekocht en overgedragen aan het Staatsbosbeheer. Het nieuwe reservaat, Egypte, is 21 ha groot. Wij mogen deze aankoop zien als een eerste stap om in de toekomst het hele gebied veilig te stellen. De Onderste en Bovenste molen zijn watermolens ge-

in de waterhuishouding. Er is een grote variatie in flora en fauna zodat wijlen Dr. Diemont reeds sprak van de mogelijkheid van de stichting van een landschappenpark.

Wij mogen onze kring Venlo, De Vrienden der Natuur, wel gelukwensen met het resultaat van hun onvermoeide werken voor de erkenning van de wetenschappelijke waarde van dit natuurterrein.

P.J. van Nieuwenhoven

Grote variatie in landschap en begroeiing in het gebied Bovenste Molen, Venlo

foto: P.J. van Nieuwenhoven

weest in een van de vele beekjes die dit gebied hebben doorsneden, en die hun bestaan te danken hadden aan ondoordringbare kleilagen die hier in het IJstijdvak zijn gedeponneerd. Natuurlijk zijn deze lagen op veel plaatsen afgegraven, waardoor ernstige verstoringen optraden in de vegetatie, maar vooral ook

DE NIEUWE DRUKKER

In de laatste aflevering van het Maandblad, in 1976 heeft de hoofdredacteur afscheid genomen van de Fa. Goffin, die ons genootschap meer dan 60 jaar trouw heeft gediend als drukker van onze Publicaties en het Maandblad.

Noodgedwongen hebben wij naar een goedkopere manier van uitgeven moeten uitzien en menen deze gevonden te hebben bij de Fa. Stereo & Grafia, Maastricht. Bij het kennis maken hebben wij duidelijk gemaakt dat wij over onze oude drukker helemaal niet ontevreden waren, waarop de eigenaar, de heer Coenen, opmerkte dat wij na een jaar ook over hem tevreden zouden zijn. Dit hopen wij van harte, en wensen hem, en ons zelf, een succesvolle samenwerking toe, tot voordeel van ons beider instituten.

Red.